

A TEST ÉS A LÉLEK.

1.

A temetés után a lakatos hazament az új-telepre; apósának halála miatt két napig feléje se nézhetett a maga dolgainak, hát iparkodott haza. A felesége ott maradt az apja házábanál. Sok ilyenkor az elrendezni való. Az egészséges, piros-pozsgás asszony a műhely mellett, a kis benyílóban rakosgatott s közben folyton biztatgatta Verebest, ki a temetésre felvett jó ruhájában üldögélt a műhelyben. Verebes eleinte jóformán alig figyelt az asszonyra: azon járt az esze, hogy voltaképen milyen különös a világ. Itt meghal egy jó öreg, törődött ember, százan kísérik ki sírjához és a haláltól való rettenet riad ki mind a száz kísézőnek a szeméből, — ott pedig a háborúban fiatalok fiatalokat öltek rakásra! Verebes, mikor valami borzasztó kép jutott az eszébe, mintha a hideg szaladt volna végig a hátán, meg-megrándult s megrezdült a feje.

A lakatosné rendületlenül beszélt:

— Na, csakugyan furcsa egy ember maga. Hát miért nem próbálná meg?! Kérni szabad! És a Bakos tekintetes úrék igazán olyan áldott jó emberek, akik szívesen segítenek mindenkin. Mondom, vigye haza a Sanyi úr új cipőjét, mondja el szépen, hogy most, hogy az apám meghalt, mi nem tudunk mit kezdeni a suszter-műhellyel. Maga meg, ha volna kétezer koronája, átvenné. Lássa, ezzel rajtunk is segítene, mert ha mi nem laknánk is kinn az új-telepen, akkor is mit tudhatna az uram lakatos létére egy suszter-műhellyel csinálni?! Ha azt mondanák, hogy nem adnak magának kölcsönt, hát mit veszítene azzal? Semmit! De meg kell próbálni, mert aztán később szemrehányást fog tenni magának, hogy hej, ha én akkor, mikor az öreg Majdán mestert eltemettük, nem gubbasztottam volna mindig úgy, mint valami furcsa, beteg madár s nem bámultam volna csak úgy bele a levegőbe!

Verebes csak rázogatta a fejét s maga elé meredve, halkan felelte:

— Tessék elhinni, asszonyság, nem kis dolog ez! Az Isten tudja, miért, miért nem, nem igen merek nekifogni az ilyen dolognak. Attól félek, hogy nem lenne talán kitartásom. Tudja, asszonyság, mióta az a gránát levágott, sokszor úgy érzem, mintha én két ember volnék, mintha a lelkem is, meg a testem is külön élne!

— Ugyan, menjen az ilyen beszédekkel! — csitította a lakatosné.

— Ó, asszonyság — védte magát Verebes —, higye el, igazán nem öröm ez az embernek! Annakelőtte, a megszokott világban, úgy éltünk, hogy magunk sem tudtuk, hogy élünk — és most ott a hideg síkságokon és a forró magas sziklákön, ahol ezredmagával is egyedül volt mindenki a halállal szemben, elkezdett gondolkozni az ember. És ez nem jó, nagyon nem jó!

— Hát ne gyötörje magát ilyen ostobaságokkal! Maga fiatal ember,

elmúlik ez s ha műhelye lesz és megházasodik, meglássa, még azt is el-
felelji, hogy valaha háború volt a világon.

— Ó, az nagyon jó volna!

— Persze, hogy jó volna. De senkinek sem viszik ám helyébe arany-
tálcán az üzletet, meg az asszonyt! Utána kell ám annak járni, tisztelt
úr! Ha az édesapám nem kedvelte volna magát úgy, mint ahogy még soha
egy segédjét sem szerette, Isten bizony, nem törődném a maga dolgával.
De így mégis legjobban szeretném, ha maga lépne az apám helyébe. Hát
csak ne lógassa a fejét, hanem próbálja meg, amit én mondok!

— Hát, asszonyság, holnapra meggondolom.

Verebes egész éjszaka ezt a dolgot forgatta fejében. Nagy szeren-
csétlenség — gondolta magában —, hogy a testem és a lelkem nem élnek
békében egymással. A lelkem lenézi és megveti a testemet, ez meg mind-
untalan fellázad és szinte tombol örömeiben, hogy amannak, csak azért is,
ellenére tehet valamit. Ilyenkor semmi jó szándék és semmi okos belátás
sem juthat előre. A test azt teszi, ami neki tetszik s a lelkem, tehetetlen
keserűségében, úgy elalél, hogy voltaképen nem is tudja, hogy mit cselek-
szik a test. Azelőtt sohasem gondoltam arra, hogy a lelkem is külön él
és a testem is külön él s hogy valaha voltaképen a kettő együtt voltam:
én. Azután kiütött a háború; az a fene gránát levágott s ott a kórházban
riadtam fel egyszerre arra, hogy bennem két élet él: a lelkem, az Isten
lehelete, és a testem, az állat. De nem én vagyok a hibás ebben, hanem
azok, akik felett előbb lett úr a testnek vadsága s ránkrohantak, mint az
üvöltő farkasok. A testem ujjongva pusztította, vígan ölte s lelkesedve
gyilkolta a csaholó fenevadakat. A bennem is felébredt védekező állat
azután olyan erős lett, hogy a lelkem eddig nem tudta visszaszerezni el-
bitorolt hatalmát. Nagy kérdés, visszaszerezheti-e valaha?! Talán, ha
meleg otthonom volna, ahol valami áldott lélek símogatása feledtetné a
rettenetes borzalmakat és szerető, szelid szemeknek tekintete hessegetné
el a sok rémítő emléket...

A megnyugvás vágyának szálaiból, lassan-lassan nekibátorodva, szép
képeket szőtt a reménykedés s mikor beteg idegeinek csillapodtával el-
szenderedett, ismeretlenül ismerős szelid szemeknek megbékítő sugarai
aranyozták meg Verebes álmát.

A lakatosné másnap már korán reggel bekiáltott a műhelybe:

— Hát elmegy, vagy nem megy?!

— Elmegyek, asszonyság — felelte Verebes.

— Délben menjen, akkor bizonyosan otthon találja a tekintetes urat!

2.

A barátok tornyában delet harangoztak. A forró nyári délidő leve-
gőtlen aléltságában jóformán senki sem járt az utcán. Verebes, hóna
alatt a Sándor úrfi új cipőjével, lassan, szinte bandukolva úgy haladt,
mint akinek nagy dolgok fölnek a fejében. Hát igen: mindenesetre életbe-
vágóan fontos ez a mostani út és sorsának eldöntése egy emberen, a Bakos
tekintetes úron múlik. Azt mondják róla — a lakatosné is folyton ezt
hajtogatta —, hogy ritka jó ember, olyan, amilyen nem igen sok van
a mai világban: a szegényt is emberszámba veszi s azt tartja, hogy a fele-
barátainkon segíteni kötelesség; az egész város dicsőíti is jóságát, csak
úri barátai furesájlák tettét s maguk között folyton azt firtatják, hogy

vajjon mit akar hát elérni, mikor eddig hiába kínálgatták a képviselő-séggel, a főispánsággal s más ilyen jókkal?! Menetközben Verebes olykor meg-megállt. Vajjon csakugyan lehet-e ilyen dologgal előhozakodni, mikor a tekintetes úr őt nem is ismeri s azt sem tudja, hogy kiféle s miféle?! És ha meghallgatják kérését, nem rosszabb dolog fog-e ebből kikerekedni?! Az, hogy mester lesz s a maga ura, az még nem jelenti azt, hogy megbékülhet magával s úgy élhet, mint valaha, vagy mint a többi ember, akik boldogok, mert nem gondolnak magukra.

Mikor Verebes belépett a Bakos tekintetes úrék konyhájába, meg-hökkenne állt meg az ajtóban s alig-alig tudott köszönni. A tűzhely mellett az a leány állt, akit a műhely ablakán ki-kitekintve, egypárszor látott, amint a piacra ment. Igen, az a szelidarcú barna leány, akinek szeméből valami olyan tiszta, nyugodt, jóságos lélek sugárzik, hogy lát-tára szinte jobbnak érzi magát az ember. Csodálatosak a végzet útjai! Lám, — gondolta Verebes —, ő idejött a tekintetes úrhoz, életének döntő órájában s ímhol, váratlanul itt találja azt a leányt, akire az éjszaka öntudatlanul gondolt. Vagy csak most hiszi azt, hogy valaha gondolt?! Nem, igazán erre gondolt s bizonyosan ez az, akit, még mielőtt talál-kozott volna vele, megálmodott otthonában a maga asszonyának látott. Ó, nemcsak az érettségizett urak lelkének van álma és sejtése!

Róza kihozott egy széket a cselédszoba ajtajába s leültette a susz-tert. Verebes egészen elfelejtette, hogy mi járatban van. Nem beszélt a maga dolgáról.

— Régen itt tetszik már lakni? — kérdezte a leányt.

— Negyedik esztendeje.

— Hiszen akkor még maga olyan kis leány lehetett, hogy nem tud-hatott főzni!

— Bizony nem is tudtam, de a tekintetes asszony megtanított!

— Jó asszony lehet.

— Áldott jó emberek. Mi árván maradtunk a húgommal, az Erzsivel, aki most szobalány. Az anyánk valaha a tekintetes úr édesanyjánál volt szakácsné, így kerültünk mi mind a ketten ide...

Az ebédlőbe vezető folyosó ajtaja megnyílt s Erzsi jött ki egy csomó edénnyel. A szeme rávillant Verebesre. Ez felállt, köszönt, de valahogy igen kelletlenül. Igazán megriadt az Erzsi tekintetétől. Amíg Róza szeméből a tiszta szelidség sugárzott, annak a szemében a poklok sötét tüze parazslott. Szinte hihetetlen — gondolta Verebes —, hogy két test-vér ennyire elüssön egymástól: az egyik angyal, a másik maga az ördög.

Erzsi szelesen tett-vett valamit, de mindig úgy illegette magát s úgy forgolódott, hogy Verebes minden mozdulatát lássa, — azután bement, bejelenteni, hogy: meghozták a Sanyi úrfi cipőjét.

— Olyan szeles gyerek még ez az Erzsi — szólt Róza, mintha el-találta volna, hogy csakugyan jó lesz Erzsit mentegezni Verebes előtt.

— Hát — felelte Verebes —, nem lehetünk mindnyájan egyformák.

Erzsi visszakerült és betessékelté Verebest a nappali-szobába. Mikor a kis folyosón végigmentek, Erzsi egyszer hátrapillantott. Verebes ön-kéntelenül belenézett a leány szemébe, de aztán rögtön megcsihadva, igen megharagudott magára, hogy ez a boszorkány így tüzelheti! Mikor a nappali-szoba ajtaját kitérte előtte, Erzsi megint a szemébe nézett. Való-ságos ördögivadék ez! — gondolta Verebes — kész boszorkány!

3.

Alighogy Verebes belépett a szobába, a tekintetes úr rögtön megszólalt:

— Hát mondja csak, hogy történt a Majdán bácsi halála?

Verebesnek apróra el kellett mondania, hogy hogyan történt a dolog: még a hét elején semmi baja sem volt az öregnek, aztán csütörtökön éjszaka, úgy három óra tájban jajgatni kezdett. Beszaladtak az inassal együtt hozzá, kérdezték, hogy mi a baj, de az öreg csak régen meghalt feleségét emlegette, aztán nagyot sikoltott s lassan elcsendesedett. Mire a lánya, a lakatosné az urával megjött az új-telepről, akkorára már régen vége volt mindennek.

— A lakatosnak, persze — folytatta tovább Verebes, itt már egy kicsit akadozva — nem kell az öreg műhelye. Mit is kezdjen vele?! Azt mondta, hogy kétezer koronáért cakkundpakk mindent átadnának nekem. De hát hol vegyek én ennyi pénzt? Nem is merhetnék én ilyennel előállni...

Igy, Verebes, ennyiben mégis csak előállt a dologgal. Úgy gondolta, hogy ha többet mondana, az már tolakodás lenne. De ennyit, Istenem, ennyit csak meg lehet próbálni?! Hiszen ha a tekintetes úr csakugyan az, akinek mondják...

Sanyi úrfi felhúzta az új cipőt s próbaképen fel s alá járt a szobában. Verebes leguggolt s úgy nézte volna a cipő állását, de — ezt még tegnap, mikor még Rózával nem találkozott, igazán nem gondolta volna, — nagyon izgatottan vert a szíve s folyton arra figyelt, hogy mit beszél a tekintetes úr a tekintetes asszonnyal. Azok németre fogták a beszédet. Ebből Verebes azt sejtette, hogy talán az ő dolgáról van szó.

— Azt hiszem, megértetted? — kérdezte a tekintetes asszony németül az urától.

— Persze, hogy megértettem. Úgy látszik, élelmes ember. Meghalt a király, éljen a király! Nyilván azért hozta meg a Sanyi cipőjét most, hogy kitapogathassa, nem kaphatna-e tőlem kétezer koronát kölcsön?!

— Olyan becsületesnek látszik!

— Jó, jó fiam, hiszen ettől igen becsületes ember lehet. Lám, te is becsületes ember vagy s most mégsem önzetlenül protegálsz! Kitalálom én a te gondolataidat! Ugye, arra gondoltál, hogy ez a becsületes suszter igen jó lenne a te Rózának. No látod! Hát fiam, ilyen az élet!

Verebes, bármilyen tettetett odaadással foglalkozott is annak megállapításával, hogy az új cipő torokban elég bő-e, nem hosszú-e az orra, — bizony folyton azt leste, hogy mit érthetne meg a német beszédből. Sanyi úrfi ugyanígy volt a dologgal, mert hiszen ő is tisztában volt azzal, hogy szülei azért beszélnek németül, mert valami titkos dolgról van szó, a titokra pedig akkor is kíváncsi az ember, ha nem suszterlegény, hanem harmadik osztálybeli gimnazista. A beszélgetésből ezeket a szavakat, hogy „zweitausend Kronen“, „Róza“ és „das Leben“ mind a ketten megértették, azzal a különbséggel, hogy Sanyi azt tudta, hogy e szavak mit jelentenek magyarul, de hogy a Róza, a kétezer korona és az élet hogy kerülnek össze, azt nem foghatta fel. Ellenben Verebes azt sejtette, hogy azok a szavak így együtt azt jelentik, hogy ő megkapja a segítséget, elveheti Rózát s boldog élete leszen e földön!

Verebes a nagy belső izgalomtól igazán reszketett, mikor a cipő-próbálás befejezése után a tekintetes úr elővette a bugyellárisát.

— No, itt a cipő ára. Ennyi?

— Ennyi — felelte a kétségek forrásától kiszikkadt hangon Verebes.

— És aztán, ha maga azt gondolja, — mondta tovább a tekintetes úr —, hogy adóssággal neki lehet vágni a dolognak, én szívesen adok magának kétezer koronát...

Azokról az érzésekről, amelyek Verebes lelkét elfogták, nehéz fogalmat alkotni annak, aki a suszterinas és a suszterlegény életét csak adomáskönyvekből ismeri. Az igaz, hogy ennek az életnek a kezdete valami gyönyörűségesen szép! A gyerek kimarad az iskolából: nem kell többé a tanító elébe járni, írni, számolni s más ilyen rettenetes dolgokkal vesződni. Az igaz, hogy a mester felesége hajnalban felkiabálja az embert s ki kell söpörni — legalább úgy, ahogy — a műhelyt, de viszont a mosakodást s a fésülködést nem kell komolyan venni! Aztán az ember kosarat vesz a karjára s megy a mesterné után a piacra. Milyen irigy szemekkel nézik ezt azok, akik egy csomó könyvvel a hónuk alatt, az iskola felé baktatnak! A mesterné a piacon sok mindent vesz. A kosárba legfelül szilva kerül. Hazafelé menet, a rémítő kísértésnek nem tudván ellenállni az ember, bekap egy szem szilvát. A mesterné — úgy látszik, ezek hátrafelé is látnak mind — észreveszi a dolgot s nyomban úgy felpofozza az embert, hogy az ember ijedtében a szilvamagot is lenyeli. Ettől kezdve azután az ember egyebet sem kap, csak szidást, ütleget; valami nedves vacokban alszik, enni is annyit juttatnak neki, hogy valahogy jól ne lakják. A segítők közt sem igen akad oltalmazója. Ezek közül is a legtöbb hajszolja, pofozza, rúgja, mintha elfelejtette volna a maga inaséveinek keserűeit. És mikor az inas aztán felszabadul, az öregebb legények kutyába se veszik, zöldfülűnek mondják. Senkije sincs. Aztán, ha háború van, elviszik a háborúba, végigéli annak minden rettenetességét s ha hazakerül, magára marad s elhagyatottságában vagy eldurvul s elvadul, vagy olyan érzékeny s fájós lesz a lelke, amely nem e földi világból való tiszta, szép életet áhítozván, minden érintésre felriadtan megremeg s magába zártan elvérzik.

Aki azt hiszi, hogy a kérgeskezű embernek következképpen a lelke is kérges, az igazán nem tudhatja elképzelni, hogy milyen meghatottsággal vette fel az asztal sarkáról Verebes az új életet jelentő bankókat, s hogy az ügyetlenül eldadogott köszönet milyen igazán szívből fakadó volt...

A konyhába kiérve, Verebes azon melegében elmondott mindent Rózának. Róza őszinte érdeklődéssel hallgatta szavait és szemében az önzetlen együttérzés szelid fénye mosolygott.

— Ha meg tetszik engedni — így szólt búcsúzásként Verebes — megint eljövök. Hiszen már most én leszek az udvari suszter!

Róza megtörölte a kezét a kötényébe s úgy fogadta el a feléje nyújtott jobbot. Egymás szemébe néztek; mind a ketten úgy érezték, mintha ez igazi kézfogó lett volna.

Erzsi az ebédlőben az asztal leszedésével foglalkozott. Verebesnek csak akkor jutott az eszébe, hogy Erzsinek nem is köszönhetett, mikor már kívül volt a kapun. Egyet rántott a vállán: eh, mit!

Amint az Egri-utcába befordult Verebes, Richter úrral találkozott, aki arról volt nevezetes az egész városban, hogy ámbár az adófelügyelő-ségnél valamiféle titkár volt, minden cselédeánnal szóba állt. A kis, szemüveges, hegyesfülű emberkének az egyik lába rövidebb volt, mint a másik s a kurtább lábán olyan emeletes cipőt viselt. Hanem azért így is bicegett egy kicsit. Olyan ez — gondolta magában Verebes —, mint valami kis sánta ördög s amint a köszönéskor Richter úr szemüvege rávillant, Verebesnek valahogy Erzsi szemének villanása jutott eszébe.

Amint Verebes hazaérkezett s belépett a műhelybe, a lakatosné rögtön bekukkantott.

— Ne is szóljon, látom a szeméből, hogy rendben van minden! No, ugye, mondtam, hogy csak meg kell próbálni! Ugye, mondtam!

— Igen, igaza volt, asszonyság!

— És a leányokat látta?

Verebes az új életre született ember boldogságával mosolygott:

— Hogyne! És az asszonyság ismeri őket?

— Persze, hogy ismerem, hiszen az uram elhalt testvérének a leányait!

— Ne mondja, nem is gondoltam, hogy atyafiak, hiszen nem tetszett róluk semmit sem szólni!

— Hát mi közük lett volna nekik ehhez a dologhoz?! Nem igaz?! No, az a fő, hogy sikerült!

— Igazán köszönöm, asszonyság. Magának köszönhetem az egészséget.

Verebes meghatottan szorongatta a jó asszony kezét, aki örült, hogy a boldogság útjára vezethette ezt a furcsa embert, aki — igazán Rózának való lenne!

Ne ítélje meg senki sem a lakatosnét s a Bakosné tekintetes asszonyt, hogy mind a ketten házassításra gondoltak. Csak a jó asszonyok gondolnak ilyenre, azok, akik nem is tudva, jól tudják, hogy csak az otthon és a család az, ami nem hazugság és nem üres hiábavalóság ezen a világon!

4.

Egy délelőtt beállított a műhelybe Richter úr.

— Nézze, kérem, kedves Verebes, azért jöttem, hogy megkérdezzem önt: ért-e az ilyen ortopéd-cipőkhöz? Az öreg Majdán értett az ilyenekhez. Reámnézve életkérdés, hogy ön szakértő-e, mert különben nem tudom, mit kezdjek ezzel a várossá dagadt, ronda, lapos faluval?!

— Igen, kérem, tudok az ilyen cipőkhöz!

— Hála Istennek, nagy kő esett le a szívemről, így nyugodtan alszom. Hiszen ebben a poros fészekben nincs is az embernek más mulatsága.

— Úgy látszik, nem tetszik szeretni ezt a várost.

— Én, szeretni? Utálok! Pestet kivéve, mindent utálok s mégsem tudok oda felkerülni. Százszor folyamodtam már és sohasem sikerült. Persze, mindenki oda igyekszik jutni, mert hiszen csak ott élet az élet.

— Azt mondják, drágább, mint máshol!

— Az lehet, de nem a lakás és a koszt a fő, hanem az élet: a szép nők! Itt mit találhat az ember?! Semmit! Vagy jóformán semmit. Pedig csak a nőkért érdemes élni. Minden más egyéb: vígasztalásnak kitalált ostobaság. Miért akarják elhitetni, hogy az ember nem az élet örömeire teremtett, hanem arra, hogy munkával gyötörje magát?! Hát azért.

születtem én, hogy illeték-kiszabási dolgokkal vesződjem, vagy maga azért született, hogy folyton cipőt varrjon?!

— Hát kérem — szolt Verebes egy kicsit tréfásan —, ha senki sem születne suszternak, akkor mezítláb járnának az emberek!

— Mezítláb?! — heveskedett életfilozófiájának védelmében Richter úr — mit, mezítláb? Hát mi köze van a cipőnek a szerelemhez?

Alighogy kimondta e bölcs szavakat, Richter úr nyomban észrevette, hogy túllőtt a célon, mert hiszen ő ortopéd-cipő nélkül nem tudott volna hódítúutakat tenni. Sietve elkészönt és elbicegett. Verebes valami csendes megvetéssel nézett utána. Hiszen — gondolta — egy ilyen tanult ember mégis megerősíthetné a lelkét úgy, hogy ne legyen mindig felette az állat a hatalmasabb. Aki művelt úr, másféle dolgokkal is foglalkozhatnék; hiszen oly sok szép gondolat állhatna az ilyenek szolgálatára, nem úgy, mint a tanulatlan embernek, aki csak a maga parlagon hagyott lelkének egyszerű kis virágaival bíbelődhetik. Pedig lám, a tiszta, egyszerű dolgok elképzelése is milyen kedves örömet adhat. Hogy fogja Róza majd a szobát elrendezni. Vajjon meghagyja-e ezt a tarka függönyt a műhelybe nyíló ajtón? Aligha! Bizonyosan szép fehérre mosott vásznat akaszt majd ide. Azután, milyen szép lesz akkor majd minden vasárnap délután. Otthon fognak üldögelni; akik otthon boldogok, miért is csavarnognának el a háztól?! Az elhanyagolt kis kertet is rendbeszedik. Lesz benne mályvarózsa, bizonyosan.

5.

Vasárnap délután Verebes mester bekopogtatott Rózához, aki egyedül volt otthon.

— Törlesztést hoztam.

— Már is?!

— Hála Istennek, jól megy a dolog! Ötven korona nem sok, de ennyit már hoztam.

— De a tekintetes úrék nincsenek itthon.

— Nem baj — szolt szinte vidáman Verebes —, tudja mit?! Tegye el maga ezt a pénzt és aztán idehordom mindig magához, amit megtakarítottam és ha, mondjuk, ötszáz korona együtt lesz, akkor adjuk át a tekintetes úrnak. Jó lesz?

Nem minden madár énekel olyan szépen, mint a fülemile s a fakóbb hangú énekest mégis megérti a maga párja. Róza is megértette ezt a valamost. Hogy meghatottságát el ne árulja, szeliden tréfára fogta a dolgot:

— Ó, hát rám merné bízni a pénzt?!

Verebesnek már a nyelvén volt a felelet, hogy: „az életemet is!” De aztán csak nem mondta ezt ki. Úgy érezte, hogy mindkettőjükhöz méltatlan lenne az ilyen beszéd. Nyílt vallomás helyett a mester így felelt:

— Nagy szívességet tesz, ha elvállalja az őrzést.

Róza kisimította az ötvenkoronás bankót, szépen összehajtotta s betette a szekrényébe. Verebes megértette, hogy ez így többet jelent minden hangos „igen“-nél.

Verebes azt remélve, hogy Róza majd tartóztatja s üléssel kínálja meg, búcsúzkodni kezdett. Nem kis meglepetésére, Róza egy szóval sem marasztotta. A mester egy percre megzavarodott ettől, de azután a leány

tekintetétől megjőzanodott s belátta, hogy a lánynak igaza van: valóban nem volna illendő dolog, ha egy egészen üres házban kettecskén magukra lennének! Ó, milyen okos lány ez a Róza!

A leány kikísérte vendégét az utcaajtóig. A világ felől ott már inkább beszélgethettek volna, de ott mind a ketten úgy érezték, hogy sehogy sem illenék hozzájuk az ilyen dolog. Néhány szót váltottak, azután Verebes elköszönt s hazafelé indult. Az utcaajtó csapódásából tudta ugyan, hogy Róza bement már a házba, de azért mégis úgy ment egy darabig, mintha az tekintetével kísérné. Úgy érezte, hogy a leány gondolatai utána szállnak.

Hazaérkezvén, a mester, inkább a levegőzés végett, kinyitotta a műhely ajtaját, egy széket húzott belül az ajtó mellé s odaült. Igazán nem mulattatta az, amit látott, sőt bosszánkodott, hogy a sétálgató parasztlányok a régi viseletet odadobva, holmi ostoba módi szerint öltözködnek, a mesterlegények meg olyan drága nyakkendőket viselnek s olyan ezüstgombos pálcát, mintha mindnyájan grófok lennének. Amint Verebes ilyenféle dolgokon tűnődött magában, egyszerre csak arra riadt fel, hogy valaki megállt a nyitott ajtó előtt a járdán s nevetve bekiáltott:

— Hát maga itthon kuksol?! Ilyen szép időben sem jár ki a kis erdőre?

Erzsi volt, aki egy csomó ismerősével jött a kis erdőről hazafelé. Verebes válaszolni akart valamit, de mire feleszmélt, Erzsi már tovább ment a csapattal. Szemének tüzes tekintete azonban sokáig felvillant még Verebes előtt a műhely egyre barnuló homályában.

Ez a leány, úgy látszik, azt akarná, hogy kijárjak a kis erdőre — gondolta magában Verebes — és azután megharagudott magára, hogy egyáltalán mit törődik ő azzal, hogy Erzsi mit akar, mit nem?! Hanem azért éjszaka Erzsi tüzes szemei megint fel-felvillantak előtte a sötétben.

6.

A vásárolt talpbőr árával inkább adósa maradt Klein D. és fiának, de a következő vasárnapon Verebes megint csak beállított Rózához. Róza most még elfogódottabb volt, mint a múlt vasárnap, mert a tekintetes asszonynak híven elmondott mindent még akkor este: hogy Verebes ott járt, törlesztést hozott és rábízta annak őrzését s a tekintetes asszony erre valami elnyomott kis mosolygással azt felelte, hogy neki semmi kifogása nincsen, ha egy ilyen jóra való ember jár a házhoz; azt persze eddig sem engedte volna meg s ezután sem tűrné el, hogy akármiféle jöttment, kinyált legények odakapjanak, de egy önálló mesterember, az már egészen más!

Erzsi megint nem volt otthon. Verebes agyán, valami egészen bizonytalan, futó árnyék gyanánt, az a sejtelem suhant végig, hogy az a leány most a kis erdőn sétál s bizonyosra veszi, hogy a multkori célozgatás után ma ő ott felkeresi. Van eszében, mikor Rózával lehet!

— Maga sohasem megy ki? Ugye mindig itthon van? — kérdezte Rózát.

— Az Isten tudja, én legjobban szeretek itthon maradni. Mindig talál az ember itthon is valamit, amivel szépen eltöltheti a pihenőidőt.

— Bizony, legszebb dolog az embernek az otthona. És mégis furcsa,

hogy voltaképen ezt is csak azok tudják igazán megbecsülni, akiknek nincsen, vagy sokáig nem volt. Én is kisgyermekkoromban kerültem el hazulról. Az inasnak nem otthona a mester háza. A segédnek meg éppen nincsen otthona. Pedig én azt tartom, hogy otthon nélkül nem élet az élet.

Így beszélgettek az otthonról, csak általánosságban s emellett mind a ketten a maguk leendő közös otthonára gondoltak. Azt mondják, a szem a lélek tükre. Ha ezt igaznak tartjuk, kételkedhetünk-e abban, hogy két lélek, ha szelíden össze-összenéz, szavak nélkül is megéri egymást? Rossz ember az, aki azt gondolja, hogy csak azok értik meg egymást, akiknek szemében a szenvedély tüzes lángcsóvája csap össze s az égi csillagok fényéhez hasonlatos szelíd és tiszta sugarak nem tudnak beszélni.

Egyszerre, mint a forgószél, Erzsi rontott be a szobába. Odakint — Verebes és Róza ezt észre sem vették — hirtelen elborult az ég, dörgött s Erzsi futva sietett haza a fenyegető zápor elől.

— Huh, micsoda idő készül! A szél össze-visszakócolta a hajamat!

Erzsi a tükör elé állt, felemelte mind a két karját s fúrge ujjaiaval a haját rendezgette. Amint így ott állt, Verebes tekintete önkéntelenül rátapadt a leány temetére s egészen megzavarodott.

Erzsiből egyre dőlt a szó:

— Nagyon szép az új cégtáblája! És okosan tette, hogy zöld táblát csináltatott fehér betűvel; ez illik a fiatal mesternek! Minek öregítené magát az ember, úgysem maradunk sokáig fiatalok, addig élünk hát fiatalosan, amíg lehet! Nem igaz?!

Verebes ráhagyta, hogy: igaz. — Voltaképen csak udvariasságból akart így igazat adni Erzsinek, mert akkor még jóformán maga sem vette észre, hogy ennek a fecsegő, tüzes szemű, léha leánynak minden szava — de minden mozdulata, minden pillantása megigézi. Erre csak akkor eszmélt rá, mikor aznap este otthon a délutánra visszagondolt s ahelyett, hogy azt látta volna maga előtt, akinek szelíd, csendes, hamvas, tiszta lényéhez lelke jobb érzésének teljességével vonzódott, minduntalan Erzsi alakja lebbent elébe. Ennek a szavát hallotta, ennek a tekintetét látta s ennek a kézzszorítását érezte. Lám — gondolta Verebes —, az a fene állati test, melyben a lelkem lakik, az csakugyan nem én vagyok! Ha én volnék az: az ilyen butaságok nem zavarnának meg, mert az én Rózához vágyó lelkemnek semmi köze sincsen Erzsihez, de átkozott szemem nem akarja elfelejteni Erzsi alakját, a sötétben is folyton azt látja maga előtt!

Ez a vasárnap a leányok felett sem múlt el nyomtalanul.

Róza ösztönszerűen megérezte, hogy Verebesre Erzsi milyen hatást tett s a végzet ellen küzdelmet kezdeni nem tudóknak alázatos szomorúsága borult a szívére.

Erzsi vígan dudorászva vetkőzött s arra gondolt, hogy elvégre Verebes nem szép ember, az is igaz, hogy olykor-olykor megreszket a feje s mintha a hideg borzongatná, meg-megrándul a válla, de utóvégre is: mester s ha más férjnek való nincsen a láthatáron, miért ne kezdjen ki vele? Úgy látszik, lehetne is valamire menni. Róza? Ó, hiszen az olyan, mint a jégcsap! Az bizonyosan nem is gondol arra, hogy Verebes őt el is vehetné s különben Verebes azt veszi el, akit akar s utoljára is egy leány sem köteles a nénje kedvéért hamupipőke lenni! Egy pillanatra az a gondolat is átvillant Erzsi agyán, hogy egyszerűen megkérdezi Rózát, hogy akar-e ő valamit Verebessel, de aztán csak nem szólt semmit, mert bizo-

nyosra vette, hogy Róza azt mondaná úgyis, hogy ő akarni senkivel sem akar semmit! Az ilyen faszentekkel nem lehet okosan beszélni!

Két-három vasárnap egymás után Verebes Rózát sohasem találta egyedül. Erzsi is otthon volt mindig. Kiöltözött, kicsinosította magát, de nem ment el sétálni. Verebes lelke mélyén gyűlölettel gondolt rá és titkon vágyó szemei, akarata ellenére, mégis rátapadtak. Rózával szeretett volna békében, csendesesen elbeszélgetni, vagy meghittten, egymás mellett üldögélve hallgatni s ennek a boszorkánynak varázsa feltűzelte mégis mindig. Hangja, csengő kacagása, nézése, mosolya, minden mozdulata haragra lobbantotta Verebes lelkét, s megbabonázottan — hiába tágadta önmaga előtt —, mégis epedt utána.

Egy vasárnap délután, alig hogy belépett a leányok szobájába, Erzsi eléje perdült:

— Jaj, már hogy viselheti valaki így a nyakkendőjét?! Így kösse meg!

Erzsi ügyes kézzel kibontotta a nyakkendőt s megkötötte újra. Verebes érezte a leány lehelletét s a közelség szinte megremegettette.

Ezen a délután Verebes olyan volt, mint aki valami részegítő, édes ital mámorától tántorog, de a feje még józan, józanságával azonban mégsem ura már magának. Otthon azután, mikor lehült a mámor, megszegyennült gyöngye lelke, keserű szánom-bánommal nagy fogadkozásokat tett s megvetéssel korholta magában az állatot.

7.

A következő szerdán délután Erzsi hirtelen betoppant Verebes műhelyébe.

— Jó napot, jó napot! Ugye meglepetésnek jöttem?!

Verebes csak hebegett.

— A Biener-boltban voltam, hát gondoltam, bejövök, mert szeretnék egy pár cipőt csináltatni. Lehetne most mértéket venni? Ráérne most?

Verebes leültette a leányt. Elébe térdelt s lehúzta az egyik cipőjét. Erzsi formás lábán egészen friss harisnya volt. Ebből megértette a mester, hogy ez már otthonról azzal a szándékkal indult el, hogy a cipőcsináltatás ürügyével eljön hozzá.

Verebes ujjai között remegett a mérő papírszalag.

— Hohó! Ne csiklandozzon! — sikkantott Erzsi s a kezével tréfásan a fejére koppintott az előtte térdelő mesternek.

Verebes felvetette a fejét. Az arca egy láng volt, a szeme tűz.

— No, csak nem fáj?! Ejnye, ejnye — szólt enyelegve Erzsi, s mint ahogy a kis gyereket becézik, megsímogatta Verebes fejét a koppintás helyén.

Erzsi aztán elment. Verebesnek még este is zúgott fülében felkorbácsolt vérének zubogása, pedig ugyancsak korholta magát gyöngeségeért. Hát nem tiszta ostobaság egy ilyen kacérkodó leánnyal törődni, aki mindennek való, csak feleségnek nem?! Hát nem bolondság ilyenre csak ránézni is s egy ilyen miatt, ha csak egy pillanatra is, elfelejteni Rózát, aki maga a szelídség, a tisztaság?!

A következő vasárnap Verebes azzal az elhatározással indult Rózához, hogy most világosan s nyíltan megkéri s így egyszersmindenkorra megvédi magát a kísértések ellen. Igen ám, de Erzsit megint otthon

találta s így a jószándék csak jószándék maradt. Különben egész délután Erzsi vitte a szót; pajzánkodott, tréfált, nagyokat kacagott, sürgött-forgott s szinte kihívóan kellemeztette s illette magát. A szenvedély forratagába került ember olykor-olykor szinte könnyörgő tekintettel nézett Rózára s a megmentést kérő kétségbeesésével rimánkodott szemeivel: „ó, szabadíts meg engem e gonosztól, nyugtató szavakkal nyugtass meg engem s tiszta kezeddel megsímogatván lüktető halántékomat, vezess el engem a tiszta boldogság paradicsomába!” De Róza, ama mártíromságra teremtett bús asszonyokhoz hasonlatosan, nem kelt haragra a pokoli lángok ellen, nem szegezte szembe tisztaságának erejét a rontó rossz csábításainak és alázatos szívének szomorúságával, védekezés nélkül szenvedett. Verebes önzésében már-már gyűlölni kezdte ezt az erőtlen szelídséget: hát miért nem segít ez neki, hogy kimenthetné magát az örvényből?! Hiszen ketten együtt megbírnának a kísértő ördöggel!

Azt az ötvenkoronás bankót, melyet ezen a héten csakugyan megtakarított Verebes, nem adta át Rózának. Neheztelt reá, hogy nem kelt védelmére, határozottan neheztelt reá. Hanem mikor hazament, akkor már megbánta a dolgot, keserű szemrehányásokat tett magának poltronsága miatt s ezredszer felfogadta megint magában, hogy szégyelt felindulásai felett ezután igazán úr lesz.

Alighogy Verebes elment, Róza begyújtott a vacsorafőzéshez; nagyon füstölhetett a fa, mert a leány szemei igen vörösek lettek. Erzsi észre is vette ezt mindjárt, de nem szólt. Egyet rántott a vállán s azt gondolta: szóljon Róza, ha valami baja van!

8.

Egy délután Erzsi megint beállított a műhelybe. Valami gyerekcipőt hozott talpaltatni. A mester éppen egyedül volt a műhelyben, az inasgyerek odajárt valamiért. Ahogy a leány belépett, Verebes elsápadt. Rajta kapta magát, hogy minden fogadkozás ellenére, éppen arra gondolt, hogy milyen volt Erzsi ott a tükör előtt. És most, ímhol, itt van a leány. Verebes lelke minden elszántságával vigyázni akart magára. Alig-alig nézett a leányra, a cipőt vette szemügyre s azt vizsgálgatta, hogy érdemes-e még azt megtalpalni. Erzsi egészen közel lépett Verebeshez s úgy nézegette a kopott cipőt, mintha értene hozzá. Verebes a kezében tartotta a rossz cipőt, de nem nézte többé, hanem behunyta a szemét, mint aki szédül.

— Mi baja? — szólalt meg Erzsi.

Verebes felhördült.

— Miért is jön ide?! Mit akar? Mit akar?!

S ezzel, mintha a lelket akarta volna kirázni a leányból, két kezével dühösen megkapta annak felső karjait, de aztán, ahelyett, hogy ellódította volna magától, a megveszett vadállat féktelenségével magához ölelte s csókolta, csókolgatta...

... Otthon Erzsi nem szólt semmit, csak este, mikor már lefeküdtek, akkor szólalt meg a sötétben:

— Alszol, Róza?

— Nem, mit akarsz?

— Azt akarom mondani, hogy ma Verebes megkért s odaígérkeztem.

Róza, aki ismerte hűgának léhaságát s Verebes becsületességét, ennyi-

ből is tudta, hogy ezekkel valami nagy szerencsétlenség történt! A megdöbbenés miatt egy pillanatig nem tudott szólni, de aztán összeszedte magát s színlelt örömmel mondta:

— Örülök Erzsi, örülök. Verebes derék, jó ember, jó férjed lesz...

És aztán szelíd, csendes hangon ugyan, de amely alig titkolhatóan mégis meg-megremegett, beszélt, beszélt tovább arról, hogy Erzsi már most lépjen ki a helyből, menjen a lakatosnéhoz, mielőbb készítse el a holmiját s készüljön az esküvőre, s amíg így beszélt, vérző szíve néma fájdalomban haldoklott.

Másnap Erzsi csakugyan bejelentette a tekintetes asszonynak, hogy menyasszony s kilép a helyből. Erzsi úgy találta, hogy a tekintetes asszony nagyon hűvösen fogadta a hírt. Nyilván az bántja — gondolta Erzsi —, hogy új szobalány után kell néznie!

— Képzeld! Az Erzsit elveszi Verebes! — ezzel fogadta a férjét Bakosné, mikor az aznap hazajött.

— Az Erzsit?

— Azt, azt! Az Erzsit!

— Hát megbuktál a Rózáddal?

— Meg, pedig szentül hittem, hogy ment volna szépen a dolog, hajlottak is egymáshoz és ez a szemtelen Erzsi közibük tolakodott. Hidd el, ez az Erzsi, ez szemtelen egy perszóna!

Sanyi úrfi, kiről szülei nem tudták, hogy a másik szobában kuksol, mindent hallott. És most már nemcsak azt tudta, hogy a „zweitausend Kronen“ azt jelenti, hogy Verebes kap kétezer koronát a papától kölcsön, hanem azt is megértette, hogy „Róza“ pedig magyarul azt jelenti, hogy: az Erzsi szemtelen perszóna!

9.

Verebes vasárnap elment Rózáékhoz. Tisztában volt azzal, hogy akármilyen kínos lesz is a találkozás, menyasszonyának egyetlen testvére elől már a világ miatt sem lehet elrejtőznie. A nagy szerencsétlenség óta kegyetlen vergődéseiben arra is gondolt, hogy ha már így esett a dolog, talán Róza mond vagy tesz valamit, ami ürügyet adhat arra, hogy csinált nehezteléssel kivethesse a képét szívéből. Titkon azt óhajtotta, hogy bár csak kiderülne most, hogy Róza sem az a megtestesült jóság és szelídség, akinek ő gondolta! Olyan jól esett volna egy ilyen csalódás! De hiába reménykedett. Róza most is olyan volt, mint amilyennek tudta, sőt talán még jobb, még szelídebb, mert most a már régen porladó helyett az ő testvéri szívéből áradt szét a gondoskodó anyai szívnek áldó szeretete.

— Isten hozta! — így fogadta Verebest. — És boldogságot kívánok, szívből minden jót kívánok!

Verebes makogott valamit, érezte, hogy igen ügyefogyott, de nem tudta megemberelni magát. Róza minden szavából, minden pillantásából megérezte, hogy ez a leány tudja jól, hogy csak őt szereti, viszonzza is szeretetét, de sejtván, hogy itt valami végzetes, nagy szerencsétlenség történt, mindnyájuk érdekében félreáll s titkolt fájdalmát megadással viseli. Ennek a szelíd léleknek ereje előtt most szédülve támolgott a meszternek gyöngé, poltron lelke és szinte vallásos tisztelettel nézett fel a mártírra s szívében olyant érzett, mint a gyerek felszálló imádságának

áhitatossága. És ebben az érzelemben mindinkább fokozódó gyűlölettel és utálattal gondolt arra, hogy a rettenetes állati kitörés lehetetlenné tette, hogy felemelkedhessék Róza lelkének tiszta világába.

Verebes annyira elfogódott volt, hogy Róza bizonyosan észrevette a vergődését. Verebes ezzel sem törődött már, úgy érezte, hogy minden bűnhődést, a megvetést is el kell szenvednie. Sőt mintha valami örömet is okozott volna már neki a büntetés, mert a maga utált testét már most egészen úgy tekintette, mintha az az ő lelkétől külön élő, egészen idegen valaki lenne. Mikor a zsebéből előkotort egy húszkoronást s azt megőrzés végett átadta Rózának, úgy nézte a saját kezét, mintha valaki másnak, valami idegennek a keze remegett volna előtte.

— Kérem Róza — hebegte —, ugye azért ezután is idehozhatom a törlesztést?

Ezt olyan tekintettel s olyan hangon mondta, hogy Róza, ha eddig semmit sem sejtett volna, most mindent megérthetett. A mély megindulástól reszkető ajkak, a kegyelemért esengő szemek mindennél világosabb vallomást tettek s nyiltabban, őszintébben beszéltek, mint ha dadogó szavak mondták volna el: hogy bár a megveszett állat tombolása megölte is a jövő reményét, a tisztán maradt lélekben ott fog élni mindig a kezdetől való igaz, szent, égi szeretet.

Róza küzdött magával s utoljára sem tudott semmit szólni. Az átvett bankót valami nagy gyöngédséggel kisímogatta és eltette a szekrénybe.

Rózától hazafelé menet, Verebes az Egri-utca sarkán találkozott Erzsivel, aki a nénitől jött. Mikor meglátta a leányt, arra gondolt, hogy ez neki egészen idegen és semmi sem füzi hozzá, csak egy szerencsétlen óra ronda emléke. Hiszen ma sem tudta, hogy voltaképen ebben a leányban mi lakik? Rossz-e ez? Rothadt lelkű, vagy csak üres, léha? Verebes legjobban szerette volna, ha köszönés után odább mehetett volna, de azután, hogy összetalálkoztak, mégis csak csatlakozott a leányhoz s elkísérte hazáig.

A Bakos tekintetes úrék kapujában aztán Verebes elköszönt s olyan sietve ment hazafelé, mintha a sebes járás fáradalmától remélt volna valami kis pihenést. A nagyutcán Richter úrral találkozott.

— Hohó! — kiáltozott az feléje — kedves Verebes, maga szerencsés fickó! Láttam, hogy kit kíséretett!

Verebes, hogy ettől a sokat locsogó embertől megszabaduljon, sietve közbevágott:

— A menyasszonyom!

— Brávó, brávó! — lelkesedett a kis sánta ördög — gratulálok, kedves Verebes! Nagy örömmel gratulálok!!

Richter úr úgy mosolygott, hogy hegyes fogai kivillantak, mint valami húsevő éhes állat fogai.

A mester valami ösztönszerű undorral vált el Richter úrtól. Pfuj! Ha sok ilyen ember van a földön, miért merik mégis azt mondani, hogy az ember különb, mint az állat?!

Otthon megcsihadt a mester felzaklatott lelke, mert a csendességben Rózával lehetett. Ezredszer elképzelte, hogy már ott is van Róza. A benyíló tarka függönye helyett a múlt héten ő maga egy fehér vászonlepedőt szegezett fel s elhitette magával, hogy Róza rendezte azt így el. A szobában is másképp rendezett el mindent s míg új segédje s a régi kis-

inas a műhelyben dolgoztak, ő maga sokat babrált a kis kertben és ha a kis kertből bement a konyhába, szinte csodálkozva nézett szét, hogy hát nincs otthon Róza s nyájas szóval nem köszönti őt?

10.

Csak a nagy urak s a gazdag parasztok csapnak nagy lakodalmat. Verebes lakodalmára csak az atyafiság volt hivatalos.

Az esküvőn, a tenplomban is alig volt kíváncsi idegen. Verebes úgy állt ott az oltár előtt, mint a szobor, hidegen, keményen, elszántan; hiszen az az eskü reményeinek örökös halálát jelentette. Vagy gondolhatott volna arra, hogy Erzsitől, becsületének megoltalmazása után, majd elválik s annak testvéréhez, Rózához emelheti fel szemeit?! De nem, ilyen dologban nem lehet kiengesztelődés!

A lakodalmi vacsorán Verebes úgy érezte magát, mintha a saját halotti torán vendégeskedett volna. Az atyafiak koccintgattak, hát ő is iddogált, koccintgatott. Rózával is koccintottak. Verebesnek megreszkett a keze. A piros bor ráloccsant egy kicsit a kezefejére. Olyan piros ez, — gondolta Verebes —, mint az én vérem, amely bolondul vesztetmet okozta!

Úgy két óra tájban hazafelé indult ifjú feleségével. Mikor Erzsi az utcán a karjába akaszzkodott, a mester megszedült. Nem a bortól. A megmásíthatatlan valóságtól rendült meg. Hát igazán elvégeztetett!

Csendes álomban feküdt az egész város, minden ablak sötét volt, csak az Olajos-utcában szűrődött ki egy ablakból, a lezárt zöld zsalugáter nyílásain keresztül, valami halvány fény. Mikor elhaladtak az ablak alatt, Erzsi megszólalt:

— Ez még ébren van...

Verebes most nem ügyelt Erzsire s arra se, hogy abban a házban lakik Richter úr s csak ment tovább gépiesen, szinte öntudatlanul.

Mikor hazaértek, Verebes világot gyújtott s olyan idegenül nézett szét a szobában, mintha még sohasem látta volna azt. Nem, ilyenek csakugyan sohasem látta. Eddig, az elképzelések rózsaszínű ködében, meleg fészeknek érezte azt, most rideg, komor volt az, mintha egy idegen asszony jöttére elszállt volna ebből minden, ami a léleknek kedves. Verebes csodálatos szemmel nézte Erzsit. Mit akar ez itt? Mi jogon van ez itt? Miért riasztja el az ő lelkének álmadozását?

— Talán megfájdult a feje? — kérdezte Erzsi.

— Igen, igen, — felelte Verebes —, egy kicsit kimegyek a műhelybe, csak feküdjön le.

A sötét műhelybe a benyíló fehér vászonfüggönyén keresztül halvány, gyér fény sápadozott be. Verebes leült a munkaasztala mellé s maga elé meredt. Hát elvégeztetett! Eleget tett a becsületnek, bűnének elvette s viseli büntetését. Ebbe már most bele kell törődni. Azt nem kérdi senki, hogy a lelke belepusztul-e, vagy sem. Különben a lelkével azt teszi, amit akar. Azt nem veszi számon tőle senki itt e földön. Ha tetszik, megfojthatja a test örömeiben, elfásulhat, eldurvulhat s agyonbódíthatja magát.

Erzsi halkan kiszólt:

— Mit csinál ott a sötétben?

— Mindjárt megyek, — felelte Verebes, de nem mozdult.

Erzsi hangja most egészen idegennek tetszett. Csakugyan idegen ő maga is, hiszen ma sem tudja, hogy ki és mi ez az idegen asszonyi állat, aki megcsúfolt lelkét kárhozatba vitte.

Verebes tétován nézett szét a félhomályban.

Egyszerre csak arra eszmélt, hogy Richter úr félig elkészült cipőjét nézi az új segéd munkaasztalán. Erről a nyomorék formájú cipőről hirtelen eszébe villant, hogy mit mondott Erzsi az Olajos-utcában, Richter úr szállásának ablaka előtt: „Ez még ébren van!” Hát honnét tudja ez a teremtés, hogy ott lakik az az ember és mit törődik azzal, hogy az még ébren van?! Erre a gondolatra Verebes lelkében, mint valami eddig alvó irdatlan rém, egyszerre hirtelen talpraugrott a rettenetes gyanú: hátha ez az asszonyi állat szeretője volt annak a sántának s az ő tisztas nevét csak takarónak kerítették meg s neki a mások förtelmes bűne miatt kell holtáig vezekelnie?!

Verebes felkapta munkaasztaláról a nagy bőrvágó kést s vad elszántsággal az ajtó felé rohant. Az ajtó előtt hirtelen megtorpant. A függöny nyílásán bevillant a szeme a szobába s tekintete rátapadt Erzsi gömbölyű fehér vállára. A gyilkosságra elszánt, keserű lélek akarata ellen valami, dühös daccal fellázadt a test és egy tapodtat sem mozdult többet, hogy megölje azt a megölelni való asszonyt. Verebes néhány pillanatig dermedten állt ott a műhely közepén. Hát, — gondolta —, ez a ronda test, amely örvendezve gyilkolta és pusztította embertársait, amely fellobogó szenvedélyével ama végzetes napon lelkének minden szép reményét megölte, ez, ez az állat, örökös rabságban akarja tartani lelkét s mindig uralkodni akar felette?! Az örökös rabságtól irtózó lelket valami mondhatatlan utálat és gyűlölet tarajos hullámai öntötték el s felháborodása egyszerre olyan kétségbeesett erőre kapott, hogy a test egy pillanatra meghökken s mint valami megriadt szolga, meghunyászkodva, sietve megtette maga-magával azt, amit most a lélek parancsolt...

Verebes lezuhant a földre. A bőrvágó késsel mellébe szúrt két rettenetes seb száján patakzott a vér. A zuhanásra Erzsi beszaladt a műhelybe. Sikoltzásaira felriadt a segéd is, meg az inas is. Mind a hárman tehetetlenül kapkodtak ott a vérző mester körül. Verebes fel-felakadó szemei még látták, hogy Erzsi mint tördeli a kezét, nyilván azért, hogy: majd mit mond a világ, ha megtudja, hogy a férje megölte magát a lakodalom éjszakáján? Azt is észrevette még a mester, hogy a bikanyakú új segéd, mint valami éhes állat, ebben a véres órában akaratlanul is sóvárgó szemekkel nézi Erzsit. Azután valahogy eszébe jutottak azok a német szavak, amiket akkor a Bakos tekintetes úrénál hallott. Ó, hát ez volt a „zweitausend Kronen“, a „Róza“ és a „das Leben“?!...

A barátok tornyában megkondult a hajnali harang. Verebes mester felfigyelt. Lám, — gondolta —, a harang testéből kiszáll a zengő hang és tisztán, szabadon száll, száll, mint az elszálló lélek. *Bartóky József.*